

the so-called «Halibarton loophole», due to which operations using hydraulic fracturing are removed from the regulation of most federal environmental standards. There is no such norm in Ukrainian legislation, but the Law of Ukraine “On Agreements on Division of Products” is not regulated by the Law of Ukraine “On Oil and Gas,” this makes it possible to fix in the agreement on division of products all nuances related to shale gas production. At the same time, this is a significant risk of the occurrence of a case in which the agreement, contrary to Ukrainian legislation, will neglect the interests of the environment. That is why Ukraine needs standards like NAAQS, which also apply to legal relations arising from the signing of a production sharing agreement, which would avoid disregard of Ukrainian legislation when signing a production sharing agreement.

The article also addresses the *Fracturing Responsibility and Awareness of Chemicals Act* and states that it requires an operator using hydraulic fracturing to provide information necessary for medical diagnosis, treatment or emergency response. In doing so, the operator, once such information has been disclosed to the State or health worker, may require a written declaration of the need for disclosure and a confidentiality agreement as soon as possible after it has been determined by the State or medical institution. It is proposed to develop a similar bill and introduce it into Ukrainian legislation.

Key words: shale gas, agreement on sharing production, unconventional hydrocarbons, environmental impact assessment.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-513-521

УДК 343 (477)+ 343.9:659.3

О. М. КОСТЮК,
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*
ORCID: 0000-0001-9280-8663

ОХОРОНА ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сфері охорони основ національної безпеки України слід протидіяти деструктивному впливу тих засобів масової інформації, які поширюють неправдиву чи викривлену інформацію, або інформацію, яка розпалює міжнаціональну та міжрелігійну ворожнечу, сприяє поширенню агресії та насильства, проявів сепаратизму та тероризму. Перспективи вдосконалення діяльності засобів масової інформації в сфері забезпечення основ національної безпеки України слід розглядати в контексті посилення їх позитивного впливу на колективну свідомість, волю і свідомість кожної людини.

Ключові слова: національна безпека, основи національної безпеки, засоби масової інформації, держава, деструктивний вплив.

Костюк О. М. Охрана основ национальной безопасности Украины: роль средств массовой информации

В сфере охраны основ национальной безопасности Украины следует противодействовать деструктивному влиянию тех средств массовой информации, которые распространяют ложную или искаженную информацию, или информацию, которая разжигает межнациональную и межрелигиозную рознь, способствует распространению агрессии

*Kostyuk Ostep, Postgraduate Student of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

и насилия, проявлений сепаратизма и терроризма. Перспективы совершенствования деятельности средств массовой информации в сфере обеспечения основ национальной безопасности Украины следует рассматривать в контексте усиления их положительного влияния на коллективное сознание, волю и сознание каждого человека.

Ключевые слова: национальная безопасность, основы национальной безопасности, средства массовой информации, государство, деструктивное влияние.

Kostyuk Ostop. Protection of national security of Ukraine: The role of mass media

In protecting the national security fundamentals of Ukraine, the destructive influence of those media that spread false or distorted information or information that incites ethnic and inter-religious enmity, promotes aggression and violence, acts of separatism and terrorism should be counteracted. Perspectives of improving the activity of mass media in the sphere of providing the basics of national security of Ukraine should be considered in the context of strengthening their positive influence on the collective consciousness, will and consciousness of every person.

Key words: national security, basics of national security, mass media, state, destructive influence.

Охорона національної безпеки, безумовно, є пріоритетом для створення ефективного державного механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. Законом «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи в такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони¹. Тому політика у сфері захисту національної безпеки, як це впливає і зі змісту відповідних статей цього закону, має на меті як захист людини і громадянина та суспільства загалом, так і держави, а саме – її конституційного ладу, територіальної цілісності та недоторканності, державного суверенітету тощо. Тому слід погодитись з тим, що ефективний захист конституційного ладу, державного суверенітету та територіальної цілісності держави є умовою забезпечення безпеки кожної людини, гарантією реалізації її прав і свобод².

Дослідженню проблеми створення ефективної системи протидії злочинам проти основ національної безпеки України свої праці присвятили Г. Андрусів, В. Антипенко, О. Бантишев, С. Гавриш, В. Глушков, І. Діордіца, В. Ємельянов, О. Кияшко, О. Костенко, В. Ліпкан, П. Матишевський, М. Мельник, Л. Мошняга, В. Навроцький, А. Савченко, О. Сотула, В. Сташис, Є. Стрельцов, В. Тацій, М. Хавронюк, О. Чуваков, О. Шамара, С. Яценко, А. Яценко та ін. У цьому контексті слід зауважити, що загалом в Україні увага до впливу засобів масової інформації (далі – ЗМІ) як з боку науковців, так і практиків здійснюється переважно на рівні ювенальної юстиції (О. Бугера, О. Напиральська, В. Галаган) тощо. Вплив ЗМІ на стан злочинності в Україні та запобіжна роль у протидії їй досліджено у працях М. Д'якової, В. Дрьоміна, Н. Юзікової та ін. Проте ролі засобів масової інформації у сфері охорони основ національної безпеки України

від злочинних посягань майже не приділяється уваги у вітчизняній юридичній науці. Зокрема, О. Чуваков у своїй докторській дисертації, присвяченій проблемі злочинів проти основ національної безпеки України, про роль ЗМІ у протидії таким злочинам згадує лише один раз: «Дії України в цій сфері в зовнішній політиці повинні бути спрямовані на вдосконалення інформаційного супроводу за кордоном діяльності держави, громадських організацій, суб'єктів підприємницької діяльності; сприяння вітчизняним ЗМІ для формування позитивного іміджу України у світових засобах масової інформації»³. Такого розуміння потенціалу ЗМІ у створенні ефективної системи охорони національної безпеки явно недостатньо. Тому *метою цієї статті* є визначення ролі засобів масової інформації у сфері охорони основ національної безпеки України від злочинних посягань.

Законодавець системно змінює нормативно-правову базу протидії злочинам проти основ національної безпеки. Це стосується насамперед розділу I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України», зміни до якого почали вноситись лише у 2014–2016 р., після початку збройної агресії Росії проти України. У цьому контексті те, що цей розділ є першим в Особливій частині КК України, свідчить, що кримінально-правова охорона національної безпеки є пріоритетним напрямом державної політики. Також звертаємо увагу на термінологію розділу – «основи національної безпеки», а не просто «національна безпека». Виникає питання про обґрунтованість саме такої лінгвістичної конструкції. Про важливість відповіді на це питання свідчить і пропозиція сучасних вчених про перейменування розділу.

О. Кияшко з урахуванням положень нового Закону України «Про національну безпеку України» та власної позиції вважає за можливе застосування такого визначення родового об'єкта злочинів, передбачених розділом I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України», а саме, родовим об'єктом цих злочинів є система суспільних відносин, що забезпечують захист життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян від реальних і потенційних загроз воєнного чи невоєнного характеру, які можуть унеможлилювати чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України. Відповідно автор пропонує змінити назву розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України і викласти її у такій редакції: «Злочини проти національної безпеки України»⁴. І справді, якщо родовим об'єктом цих злочинів розуміти систему суспільних відносин, що забезпечують захист життєво важливих інтересів і людини, і суспільства, і держави, то чинна назва навряд чи охоплює таке широке коло суспільних відносин. Розглянемо цю проблему докладніше.

В уже нечинному законі України «Про основи національної безпеки України» 2003 р. визначення було вкрай складне й об'ємне: національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення,

запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, кібербезпеки та кіберзахисту, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам⁵.

У Законі України «Про національну безпеку України» поняття національної безпеки України визначено як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз⁶. До недоліків чинного Закону слід віднести те, що фундаментальне, ключове поняття для нього – «національна безпека» міститься не на першому місці, а серед багатьох інших у статті «Визначення термінів». Однак загалом позитивним у законодавчому визначенні є його лаконічність порівняно з попереднім, а також те, що пріоритет надано захищеності саме державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз, тоді як у попередньому законі на першому місці закріплено було захищеність «життєво важливих інтересів людини і громадянина», а потім – суспільства і держави.

Здійснивши порівняння цих двох понять, О. Кваша дає таку відповідь на запитання «Що є більш пріоритетним – безпека людини чи національна безпека?»: «Ці категорії нерозривно пов'язані між собою, їх не можливо протиставити. У цитованій статті Основного Закону далі прописано, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Переконана, що для виконання цього обов'язку держава повинна насамперед забезпечити захист своїх національних цінностей: конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності тощо»⁷.

Безумовно, слід погодитись із цією позицією. У контексті нашого дослідження ми констатуємо, що забезпечення національної безпеки, у тому числі за допомогою ЗМІ, є гарантією створення безпечного середовища для кожного громадянина України. Для створення ефективної стратегії інформаційної політики України та концепції інформаційної безпеки держави, теоретичного дослідження потребують механізми впливу ЗМІ на свідомість громадян, а також

їх значення для протидії злочинам проти основ національної безпеки України⁸.

Хоча об'єкт кримінально-правової охорони національної безпеки не є предметом даного дослідження, все ж зауважимо, що відповідний розділ охоплює усього 8 статей. Навряд чи цих статей достатньо для охорони національної безпеки, тому в назві розділу I Особливої частини КК України і визначено лише її основи. Відтак потребує уваги співвідношення понять «національна безпека» та «основи національної безпеки, яке використано у КК України, проте такий підхід не набув відображення у Законі України «Про національну безпеку України». Вчені на основі аналізу положень Закону від 21 червня 2018 р. до основ національної безпеки України відносять: об'єкти національної безпеки (людина, суспільство і держава), пріоритети національних інтересів (гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, демократичного конституційного ладу, недопущення втручання у внутрішні справи України, зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві тощо), основні напрями державної політики з питань національної безпеки⁹. Такий висновок, на нашу думку, не має під собою достатніх підстав. Очевидно, що поняття «національна безпека» є ширшим і охоплює поняття «основи національної безпеки». Тлумачні словники української мови трактують поняття «основа» як «те, на чому що-небудь ґрунтується, тримається, базується; база, ядро; головна складова частина чого-небудь; серцевина, ядро; найважливіша частина змісту чого-небудь»¹⁰. Тоді як у наведеній позиції Н. Кончук убачається протилежне: до основ національної безпеки вчена відносить ширше коло складових, ніж включено в законі до національної безпеки.

Отже, яка ж роль відводиться ЗМІ у захисті основ національної безпеки держави, зокрема у законах України? У чинному законі України ЗМІ згадуються лише в аспекті *громадського контролю*: засоби масової інформації, висвітлюючи питання національної безпеки і оборони, інформують суспільство про стан захисту національних інтересів України (ст. 10); контролю, що здійснюється Президентом України: Рада національної безпеки і оборони України інформує громадськість про свою діяльність через офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України та через засоби масової інформації (ст. 5); контролю Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України, інформують громадськість, зокрема через засоби масової інформації, про свою діяльність у виконанні завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони (ст. 8)¹¹. Тобто все зводиться до контрольних та інформаційних функцій ЗМІ, і нічого не вказано про їх роль у забезпеченні національної безпеки та її складових. Тоді як позитивом попереднього закону слід визнати увагу до ролі ЗМІ у забезпеченні національної безпеки: ст. 7 «Загрози національним інтересам і національній безпеці України» – «поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії»; ст. 8 «Основні напрями державної

політики з питань національної безпеки – «активне залучення засобів масової інформації до запобігання і протидії корупції, зловживанням службовим становищем, іншим явищам, які загрожують національній безпеці України»; забезпечення неухильного дотримання конституційних прав на свободу слова, доступ до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації та журналістів, заборони цензури, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції, за виконання професійних обов'язків, за критику».

Вчені звертають увагу на те, що діяльність ЗМІ, у сукупності із позитивними складовими, що визначаються інституціоналізацією ліберальних суспільних інституцій, має і яскраво виражений криміногенний потенціал, який поширюється інформаційними каналами¹². Після чергових президентських і позачергових парламентських виборів особливо помітним є негативний вплив ЗМІ, зокрема їх роль у створенні атмосфери агресії та фрустрації в українському суспільстві. У цьому сенсі слушною є позиція М. Мокряк (М. Д'ячкової), яку вона послідовно обстоює у своїх наукових публікаціях. Говорячи про *криміногенний інформаційний вплив*, вчена звертає увагу на провідник такого впливу – громадську думку, за допомогою якого *медіа керують суспільством і політичною владою*. Процеси формування та функціонування громадської думки можуть мати стихійний перебіг, однак у сучасних суспільствах найчастіше зазначають визначальний вплив з боку численних соціальних установ – політичних організацій, ЗМІ тощо. Процес суспільного розвитку, ідеологічних, соціальних, культурних та інших трансформацій відбувається паралельно зі змінами в інформаційному та комунікаційному просторі. *Роль засобів масової інформації* у формуванні названого простору важко переоцінити. Вони є важливим інструментом соціальних перетворень, соціалізації, а особливо – світоглядного, психологічного, освітнього, політичного, *інформаційного впливу*¹³.

Аксіомою вважаємо положення про те, що розробка науково-теоретичних і практичних засад запобігання злочинам проти національної безпеки України має включати концепцію мінімізації криміногенного впливу ЗМІ та посилення їх ролі у формуванні правової культури, патріотизму та правосвідомості громадян України. Водночас інформаційна пропаганда окремих вітчизняних ЗМІ, які вкрай негативно та викривлено висвітлюють події соціально-політичного життя нашої держави, є потенційною, а іноді і реальною загрозою національній безпеці України. ЗМІ, як зазначено у Законі України «Про інформацію», – це засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації. Масова інформація – інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб¹⁴.

Тобто публічна діяльність ЗМІ, її потенціал доносити інформацію до необмеженого кола осіб, зумовлюють значний вплив на колективну свідомість та правову культуру громадян, на формування суспільних стереотипів. Колективна свідомість створює моральне суспільне середовище, що змушує людей приймати способи дії і мислення, поширені в даному суспільстві¹⁵. У цьому сенсі завдяки таким своїм можливостям ЗМІ називають «четвертою владою».

Як наголошують науковці, традиційно вважається, що ЗМІ є своєрідною «четвертою» гілкою влади, яка значно впливає на суспільну думку, масову свідомість, правову культуру індивідуальних і колективних суб'єктів тощо¹⁶. Суб'єктивне, подекуди викривлене висвітлення інформації окремими вітчизняними ЗМІ деструктивно впливає на суспільство, розпалює міжнаціональну та міжрелігійну ворожнечу, сприяє поширенню насильства, проявів сепаратизму та тероризму в Україні. Якщо ЗМІ діють на шкоду національним інтересам України, створюють її негативний імідж в очах як громадян України, так і світового співтовариства, то вони мають нести за це передбачену законодавством відповідальність. Законами України передбачено, що право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя¹⁷.

Загалом слід погодитись з думкою О.Костенка, що є чимало підстав вважати, що чинна концепція національної безпеки України не відповідає сучасним реаліям, зокрема наявним кризогенним факторам. Основна вада концепції полягає у недооцінці кризогенних загроз соціального характеру, в тому числі загроз ідеологічного, політичного, економічного, правового, морального, релігійного, інформаційного та інших їх видів, що породжуються людським чинником. Саме тому антикризова концепція має бути реформована на основі визнання визначальної ролі в забезпеченні національної безпеки соціальних чинників, основою яких є людський фактор, а саме воля і свідомість людей¹⁸.

Отже, можна дійти висновків, що сьогодні у сфері захисту основ національної безпеки України існує проблема деструктивного/криміногенного впливу окремих ЗМІ, які поширюють неправдиву чи викривлену інформацію. Якщо така інформація розпалює міжнаціональну та міжрелігійну ворожнечу, сприяє поширенню агресії та насильства, проявів сепаратизму та тероризму в Україні, то діяльність ЗМІ спрямована на заподіяння шкоди національній безпеці України, що має зумовлювати передбачену законодавством відповідальність, у тому числі кримінальну. Крім того, ЗМІ повинні брати активну участь у формуванні громадської думки, відповідального ставлення населення до правопорядку, законної діяльності правоохоронних органів та суду. Розробка науково-теоретичних і практичних засад запобігання злочинам проти основ національної безпеки України повинна включати концепцію мінімізації криміногенного впливу ЗМІ та посилення їх просвітницької діяльності з метою формування правової культури, патріотизму та правосвідомості громадян України. У цьому контексті ЗМІ відіграють провідну роль у формуванні колективної свідомості, яка створює морально-патріотичне суспільне середовище, що змушує кожну людину приймати способи дії і мислення, поширені в даному суспільстві.

У подальшому отриманні висновки сприятимуть розробці заходів, необхідних для ефективного здійснення вітчизняними ЗМІ просвітницької пропаганди

серед усіх верств населення, спрямованої на підтримання та забезпечення основ національної безпеки України. Перспективи вдосконалення діяльності ЗМІ у сфері забезпечення основ національної безпеки України слід розглядати в контексті посилення їх позитивного впливу на волю і свідомість громадян.

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення : 23.01.2020) 2. *Кваша О. О.* Право на самозахист в контексті протидії злочинним посяганням на національну безпеку України. *Правова держава*. Вип. 29. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2018. С. 267. 3. *Чуваков О. А.* Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України: теорія і практика : дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2017. С. 43. 4. *Киришко О. О.* Посягання на життя державного чи громадського діяча: кримінально-правові та компаративістські аспекти: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2019. С. 77–78, 216. 5. Про основи національної безпеки України : Закон України. № 964-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення : 23.01.2020). 6. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення : 23.01.2020). 7. *Кваша О. О.* Безпека як кримінально-правова категорія. *Безпека як правовий концепт*: виступи учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 квітня 2018 р.). Київ : Ліра-К, 2018. С. 31. 8. *Костюк О. М.* Запобігання злочинам проти національної безпеки України: роль засобів масової інформації. *Забезпечення прав і свобод людини в умовах судово-правової трансформації в Україні: II Київський полілог*: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 27 груд. 2018 р.). Київ : НАПУ, 2019. С. 48. 9. *Кончук Н. С.* Кримінальна відповідальність за державну зраду : дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2019. С. 55–56. 10. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / уклад. : В. Яременко, О. Сліпушко. 2-е вид., виправ. Київ : АКОНІТ, 2008. Т. 2 : К–П. 2008. С. 491. 11. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення : 23.01.2020) 12. *Байлов А. В., Сахута П. В.* Криміногенний потенціал діяльності засобів масової інформації. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 150. 13. *Мокряк М.* Вплив засобів масової інформації на детермінацію злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 195; *Мокряк М.* Теоретичний дискурс ролі ЗМІ у попередженні злочинності. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 10. С. 286. 14. Про інформацію: Закон України від 2011 р., № 2657-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення : 13.01.2020). 15. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BO_%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C 16. *Д'ячкова М. О.* Засоби масової інформації як кримінологічний феномен: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. С. 3. 17. Про інформацію: Закон України від 2011 р., № 2657-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 13.01.2020) 18. *Костенко О.* У світлі соціального натуралізму (вибране) : вибрані твори. Київ : Паливода А. В., 2020. С. 263.

References

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (data zvernennia : 23.01.2020) (ukr) 2. *Kvasha O. O.* Pravo na samozakhyst v konteksti protydii zlochynnym posiahanniam na natsionalnu bezpeku Ukrainy. *Pravova derzhava*. Vyp. 29. Kyiv : In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2018. S. 267. (ukr) 3. *Chuvakov O. A.* Kryminalno-pravova protydia zlochynam proty osnov natsionalnoi bezpeky Ukrainy: teoriia i praktyka : dys. ... d-ra yuryd. nauk. Odessa, 2017. S. 43. (ukr) 4. *Kyriashko O. O.* Posiahannia na zhyttia derzhavnogo chy hromadskoho diiacha: kryminalno-pravovi ta komparatyvistski aspekty : dys. ... kand. yuryd. nauk. Odessa, 2019.

S. 77–78, 216. (ukr) **5.** Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Zakon Ukrainy. № 964-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (data zvernennia : 23.01.2020) (ukr) **6.** Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (data zvernennia : 23.01.2020) (ukr) **7.** *Kvasha O. O.* Bezpeka yak kryminalno-pravova katehoriia. Bezpeka yak pravovyi kontsept: vystupy uchashnykiv Vseukr. nauk.-praktych. konf. (Kyiv, 20 kvitnia 2018 r.). Kyiv : Vyd-vo Lira-K, 2018. S. 31. (ukr) **8.** *Kostiuk O. M.* Zapobihannia zlochynam proty natsionalnoi bezpeky Ukrainy: rol zasobiv masovoi informatsii Zabezpechennia prav i svobod liudyny v umovakh sudovo-pravovoi transformatsii v Ukraini : II Kyivskiy poliloh : materialy mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 27 hrud.2018 r.). Kyiv : NAPU, 2019. S. 48. (ukr) **9.** *Konchuk N. S.* Kryminalna vidpovidalnist za derzhavnu zradu: dys. ... kand. yuryd. nauk. Lviv, 2019. S. 55–56. (ukr) **10.** Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy : v 3 t. / uklad. : V. Yaremenko, O. Slipushko. 2-e vyd., vyprav. Kyiv : AKONIT, 2008. T. 2 : K–P. 2008. S. 491. (ukr) **11.** Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (data zvernennia : 23.01.2020) (ukr) **12.** *Bailov A. V., Sakhuta P. V.* Kryminohennyi potentsial diialnosti zasobiv masovoi informatsii. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy.* 2016. № 1 (12) S. 150. (ukr) **13.** *Mokriak M.* Vplyv zasobiv masovoi informatsii na determinatsiiu zlochynnosti. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* 2017 № 11. S. 195 ; *Mokriak M.* Teoretychnyi dyskurs roli ZMI u poperedzhenni zlochynnosti. *Aktualni problemy polityky.* 2016. Vyp. 10. S. 286. (ukr) **14.** Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy, 2011, № 2657-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (data zvernennia : 13.01.2020) (ukr) **15.** <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9> **16.** *D'iachkova M. O.* Zasoby masovoi informatsii yak kryminolohichniy fenomen: dys. ... kand. yuryd. nauk. Odesa, 2018. S. 3. (ukr) **17.** Pro informatsiiu. Zakon Ukrainy, 2011, № 2657-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (data zvernennia : 13.01.2020) (ukr) **18.** *Oleksandr Kostenko.* U svitli sotsialnoho naturalizmu (vybrane) : vybrani tvory. Kyiv : Palyvoda A. V., 2020. S. 263. (ukr)

Kostyuk Ostep. Protection of national security of Ukraine: The role of mass media

Today, in the context of the problem of protection of the national security bases, the destructive/criminogenic influence of those media that spread false or distorted information should be recognized. If such information inflames interethnic and inter-religious enmity, it promotes aggression and violence, separatism and terrorism in Ukraine. If the activities of the media are aimed at causing damage to the national security of Ukraine, then they should bear the responsibility provided for by the law, including criminal ones. In addition, the media should be actively involved in shaping public opinion, responsible attitude of the population to the rule of law, lawful activity of law enforcement agencies and the court. The development of scientific, theoretical and practical foundations for the prevention of crimes against national security of Ukraine should include the concept of minimizing the criminogenic influence of the media and enhancing their educational activities in order to form a legal culture, patriotism and justice of the citizens of Ukraine. In this context, the media play a leading role in the formation of a collective consciousness that creates a moral and patriotic social environment that compels each person to adopt the modes of action and thinking that are prevalent in this society. In the future, the findings obtained will help to develop the measures necessary for the effective implementation of educational propaganda by the domestic media among all segments of the population aimed at maintaining and securing the bases of Ukraine's national security. Prospects for improving the media activities in the field of ensuring the foundations of Ukraine's national security should be considered in the context of enhancing their positive impact on the will and consciousness of citizens.

Key words: national security; basics of national security; mass media, state, destructive influence.